Sammanställning på uppdrag av Svensk Vindenergi:

Försvarsmaktens yttranden över havsbaserade vindkraftsprojekt

Westander Klimat och Energi, den 19 april 2022
Merparten av arbetet har genomförts av Vera von Otter, som studerar statsvetenskap. Henrik Westander har upprättat promemorian.

1. Sammanfattning 3
2. Metod 4
3. Försvarsmaktens egen redovisning 5
4. Resultat av granskning 6
4.1 Antal projekt 6
4.2 Antal vindkraftverk 6
4.3 Handläggningstider 7
4.4 Motiveringar till avstyrkan 7
4.5 Slutsats: Försvarsmakten och ytterligare 90 TWh 8

1. Sammanfattning

- Försvarsmaktens årsredovisning för 2021 anger att det under året lämnades 24 yttranden om havsbaserade projekt, varav fyra var ”helt eller delvis” förenliga med riksintresset för totalförsvarets militära del, medan 20 (83 procent) inte var förenliga med detta intresse.

- Westander Klimat och Energi har på uppdrag av Svensk Vindenergi sammanställt och granskat 667 yttranden från Försvarsmakten avseende perioden 2017 till mars 2022.

- Av dessa avsåg 51 yttranden över 34 havsbaserade projekt. Försvarsmakten har tillstyrkt 7, delvis tillstyrkt 6 och avstyrkt 21 projekt (62 procent).

    - Av 9 projekt i Bottniska viken har 2 fått tillstyrkan, 5 delvis tillstyrkan och 2 avstyrkan.

    - Av 19 projekt i Östersjön har 2 fått tillstyrkan medan 17 fått avstyrkan.

    - Av 6 projekt i Västerhavet har 3 tre fått tillstyrkan, 1 delvis tillstyrkan och 2 avstyrkan.

- Om man i stället utgår från antalet vindkraftverk beräknar Westander att Försvarsmakten av totalt 3 515 vindkraft har avstyrkt 3 128 verk (89 procent) och tillstyrkt 387 verk (11 procent).

- Försvarsmaktens handläggningstider har successivt ökat, från 34 dagar år 2018 till 117 dagar i början av 2022.

- Försvarsmakten har två standardformuleringar som återkommer i yttrandena, att ”vindkraftparken skulle medföra begränsningar vilka skulle påtagligt försämra Försvarsmaktens förutsättningar att utföra myndighetens uppdrag”, samt att ”vindkraftparken medföra påtaglig skada på riksintresse för totalförsvarets militära del”.

- I ett fall har Försvarsmakten hänvisat till den alltmer komplexa hotbilden samt framtida eventuella behov och att man ”inte kan utesluta (att) anläggande av vindkraftverk på denna plats kan utgöra en försvårande omständighet för myndigheten att genomföra sitt uppdrag”.

- I ett annat fall anger Försvarsmakten att den ”kommer inte att utveckla varför myndigheten motsätter sig” vindkraftsparken och att ”ytterligare dialog inte skulle medföra att Försvarsmaktens bedömning enligt yttrandet förändras”.

- Försvarsmakten anser att deras möjligheter att ”bidra till utbyggnaden av vindkraft är störst i planeringsskeden där mark- och vattenområdens lämplighet för vindkraft utreds” och Försvarsmakten vill ”tillsammans med andra myndigheter utarbeta förutsägbara planeringsunderlag” för vindkraftsutbyggnaden.

- Försvarsmakten är en av de myndigheter som fått i uppdrag av regeringen att möjliggöra ytterligare 90 TWh vindkraft till havs, utöver 20-30 TWh inom ramen för nuvarande havsplaner.

- Det är mycket viktigt för den havsbaserade vindkraftens framtid i Sverige att Försvarsmakten dels anger tillräckligt stora ytor för att möjliggöra utbyggnad av 90 TWh vindkraft, dels tar sin utgångspunkt i nu aktuella projekt som projektörerna bedömer möjliga att genomföra.

2. Metod

Westander Klimat och Energi har, på uppdrag av Svensk Vindenergi, i detta dokument sammanställt yttranden över havsbaserade projekt vi fått från Försvarsmakten.

Vi har begärt ut samtliga yttranden från Försvarsmakten under perioden 2017 till den 3 mars 2022 avseende havsbaserad vindkraft.

Efter vår första begäran i oktober 2021 fick vi 586 yttranden från Försvarsmakten avseende både land- och havsbaserad vindkraft, och i vår andra begäran (då vi dels efterfrågade information om specifika havsbaserade projekt vi saknade, dels utökade tidsperioden fram till mars 2022) fick vi ytterligare 81 yttranden. Vi har således granskat och sammanställt totalt 667 yttranden, varav vissa avser samma vindkraftsprojekt och vissa endast avser kommunernas översiktsplaner etcetera.

Denna sammanställning avser totalt 51 yttranden över 34 havsbaserade projekt, och ger en bra samlad bild av hur FM ställt sig och delvis också hur de resonerat.

Vi saknar yttranden över minst 15 aktuella havsbaserade vindkraftparker. Försvarsmakten har hänvisat till att de har många förfrågningar som de ännu inte hunnit svara på. Det förefaller också finnas yttranden som inte har översänts, vilket bland annat framgår av att det i en del yttranden finns korsreferens till yttranden som inte har översänts till oss.

Denna sammanställning är därför inte fullständig, utan baseras på de yttranden vi fått från Försvarsmakten.

3. Försvarsmaktens egen redovisning

Försvarsmakten har sedan länge redovisat hur man ställt sig i vindkraftsärenden i sina årsredovisningar, och i sin årsredovisning för 2021 redovisar Försvarsmakten för första gången havsbaserade yttranden separat.

Här framgår att Försvarsmakten under 2021 lämnade 24 yttranden om havsbaserade projekt, varav fyra var ”helt eller delvis” förenliga med riksintresset. Det framgår inte om de 24 yttrandena avsåg 24 projekt eller om det kan vara flera yttranden för ett och samma projekt.

Ärendetyp	Antal ärenden	Påverkan på riksintressen		
		Helt eller delvis förenligt [1)]	Risk för skada	Andel Risk för skada
Vindkraft på land:				
Enskilda positioner	2 334	1 574	760	33%
Områden	105	60	45	43%
Analyserade vindkraftsremisser totalt	220	114	53	24%
Vindkraft till havs:				
Enskilda positioner	155	17	138	89%
Områden	22	4	18	82%
Analyserade vindkraftsremisser totalt	24	4	20	83%

Tabell 13 Antal vindkraftsremisser som Försvarsmakten lämnat yttrande över under 2021

1) ”Helt eller delvis förenligt" innebär att etableringen i sin helhet eller med viss anpassning kan genomföras utan risk för skada på riksintresse för totalförsvarets militära del.

Försvarsmakten skriver i sin årsredovisning för 2021: ”Andelen föreslagna etableringar som riskerar att medföra negativ påverkan på försvarsintressen är betydligt större för vindkraft till havs jämfört med på land. Detta beror delvis på att huvuddelen av remisserna gällande vindkraft till havs omfattar mycket stora områden utan specificerade positioner vilket innebär att Försvarsmakten måste utgå från att utbyggnad sker i hela området.”

4. Resultat av granskning

4.1 Antal projekt

Westander Klimat och Energi har begärt ut och granskat Försvarsmaktens yttranden om havsbaserade vindkraftsprojekt mellan 2017 och den 3 mars 2022.

Vi har sammanställt Försvarsmaktens yttranden över 34 projekt. Försvarsmakten har tillstyrkt 7, delvis tillstyrkt 6 och avstyrkt 21 projekt.

- Av 9 projekt i Bottniska viken har 2 fått tillstyrkan, 5 delvis tillstyrkan och 2 avstyrkan.
- Av 19 projekt i Östersjön har 2 fått tillstyrkan medan 17 fått avstyrkan.
- Av 6 projekt i Västerhavet har 3 tre fått tillstyrkan, 1 delvis tillstyrkan och 2 avstyrkan.

Regeringen anger, i sitt uppdrag till Försvarsmakten och andra myndigheter, att den havsbaserade vindkraftsutbyggnaden ”i första hand” bör ske i Östersjön samt i Västerhavet, men i dessa hav har bara 6 av 25 projekt helt eller delvis fått tillstyrkan av Försvarsmakten. Av dessa sex projekt är tre redan tillståndsgivna.

Vi har inte gjort separat granskning av de speciellt prioriterade områdena norra, mellersta och Sydöstra Östersjön.

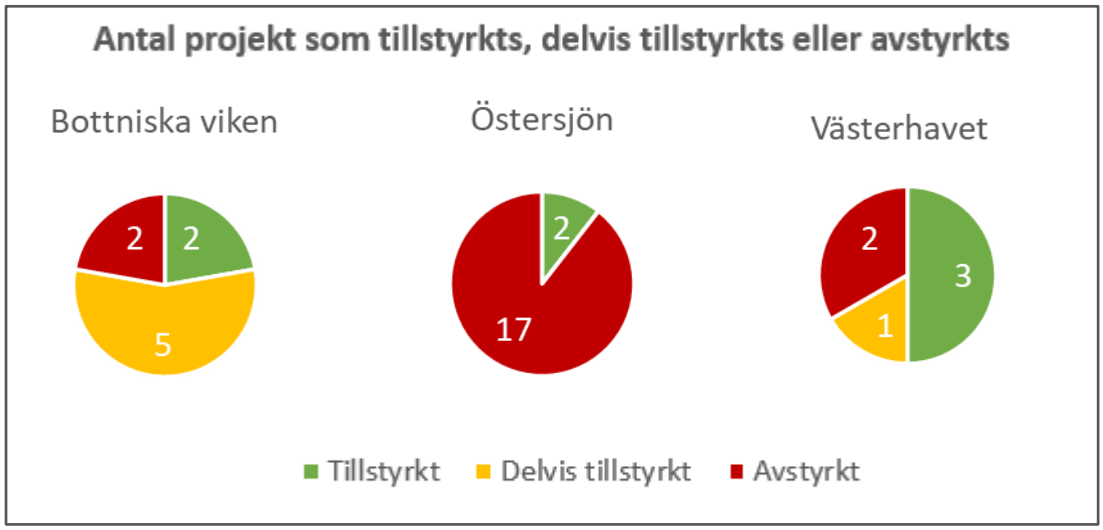

4.2 Antal vindkraftverk

Det är av olika skäl mycket svårt att ge en korrekt bild av hur många vindkraftverk Försvarsmakten tillstyrkt respektive avstyrkt:

- Projektörerna anger inte alltid hur många verk en förfrågan avser, och i vissa fall anges ett intervall eller ett maximalt antal.
- Försvarsmakten kan i ett tidigare skede ha avstyrkt ett större antal verk, och sedan har det lämnat in en ny förfrågan med färre verk.

- Försvarsmakten kan i ett yttrande ställt sig positivt till en viss del av den planerade parken, utan att det framgår hur många verk som kan uppföras på platsen.

- Försvarsmakten har inte översänt yttranden över samtliga aktuella projekt.

Med detta sagt har vi gjort en beräkning som baseras på hur Försvarsmakten ställt sig till de havsbaserade vindkraftsprojekten utifrån hur många vindkraftsverk som, enligt vår information, i *dagsläget* är (eller var) aktuella inom parkerna.

Av totalt 3 515 vindkraft i 32 projekt[1] har Försvarsmakten avstyrkt 3 128 verk (89 procent) och tillstyrkt 387 (11 procent).

4.3 Handläggningstider

Vi har statistik över handläggningstider för totalt 37 av yttrandena. Handläggningstiden har blivit längre för varje år, i takt med att antalet förfrågningar har ökat:

- 2018 var det 2 förfrågningar som i genomsnitt tog 34 dagar att yttra sig över.
- 2019 var det 4 förfrågningar som i genomsnitt tog 64 dagar att yttra sig över.
- 2020 var det 7 förfrågningar som i genomsnitt tog 80 dagar att yttra sig över.
- 2021 var det 21 förfrågningar som i genomsnitt tog 111 dagar att yttra sig över.
- 2022 var det 3 förfrågningar som i genomsnitt tog 117 dagar att yttra sig över (jan-feb).

Handläggningstiden kommer sannolikt att fortsätta att öka under 2022.

4.4 Motiveringar till avstyrkan

[1] Vi har inte inkluderat två projekt där Försvarsmakten delvis ställde sig positiv, eftersom det saknas information om antalet verk.

Försvarsmakten har två standardformuleringar som återkommer i yttrandena:

- ”Försvarsmakten bedömer att ett uppförande av den föreslagna vindkraftparken skulle medföra begränsningar vilka skulle **påtagligt försämra Försvarsmaktens förutsättningar** att utföra myndighetens uppdrag som beskrivs ovan.”

- ”Ett uppförande av den föreslagna vindkraftparken **medföra påtaglig skada på riksintresse** för totalförsvarets militära del enligt 3 kap 9 § miljöbalken som omfattas av sekretess enligt 15 kap 2 § OSL.”

Ofta återges båda motiveringarna, ibland den ena och ibland den andra.

I ett fall har Försvarsmakten hänvisat till den alltmer komplexa hotbilden samt framtida eventuella behov och att man ”**inte kan utesluta** anläggande av vindkraftverk på denna plats kan utgöra en försvårande omständighet för myndigheten att genomföra sitt uppdrag”. (vår betoning)

I ett annat fall poängterar Försvarsmakten att den ”**kommer inte att utveckla** varför myndigheten motsätter sig utformningen då detta omfattas av sekretess enligt 15 kap 2 § OSL”. Och myndigheten tillägger: ”Försvarsmakten bedömer att ytterligare dialog inte skulle medföra att Försvarsmaktens bedömning enligt yttrandet förändras.” (vår betoning)

I vissa fall vill Försvarsmakten informera om att ”det inom etableringsområdet för den föreslagna vindkraftparken föreligger risk för förekomst av OXA (oexploderad ammunition), i form av minor från andra världskriget”. Det förefall dock inte som att detta har varit ett skäl för avstyrkan.

4.5 Slutsats: Försvarsmakten och ytterligare 90 TWh

Försvarsmakten skriver i en rapport (oktober 2021) till regeringen att myndighetens möjligheter att ”bidra till utbyggnaden av vindkraft är störst i planeringsskeden där mark- och vattenområdens lämplighet för vindkraft utreds” och Försvarsmakten vill ”tillsammans med andra myndigheter utarbeta förutsägbara planeringsunderlag” för vindkraftsutbyggnaden.

Detta upprepas i årsredovisningen för 2021: ”Försvarsmaktens möjlighet att bidra till en ökad samexistens och utbyggnad av vindkraft är störst i planeringsskeden på regional eller nationell nivå.”

Försvarsmakten är en av de myndigheter som fått i uppdrag av regeringen att möjliggöra att det byggs ytterligare 90 TWh vindkraft till havs, utöver 20-30 TWh inom ramen för nuvarande havsplaner.

Det förefaller mycket viktigt för den havsbaserade vindkraftens framtid i Sverige att Försvarsmakten dels anger tillräckligt stora ytor för att möjliggöra utbyggnad av 90 TWh vindkraft, dels tar sin utgångspunkt i nu aktuella projekt som projektörerna bedömer möjliga att genomföra.